

רביעי בקודש בעא מינייהו – He inquired of them, a ‘fourth’ by *Koidesh*

OVERVIEW

The גמרא cites a dispute between רב and שמואל regarding the test that נביא חגי posed to the כהנים and the רביעי בקודש. ¹ רב maintains that חגי asked regarding a (when they said it is not טמא) were mistaken, while שמואל maintains that חגי inquired regarding a חמישי בקודש and the כהנים were correct. There is a dispute between רש"י and תוספות, how to explain the question חגי posed to the כהנים.

פירש הקונטרס דנגע בכנפו היינו שרץ² אל הלחם והלחם אל הנזיד וכולי³ -

explained that נגע בכנפו means that a שרץ (which is an אב הטומאה) touched the bread and the bread (which became a לטומאה) touched the porridge (which became a שני), etc.

פירש"י asks a number of questions on תוספות:

וקשה לרבינו תם דמאי שנא דואל כל מאכל יהיה פירוש או אל כל מאכל יותר מכולם⁴ -

And the ר"ת has a difficulty with פירש"י; why is there this difference that the explanation of ואל כל מאכל (which is written with a ו', like all the other foods) is, **‘or to any מאכל, not like the rest of them** (which are also written with a ו' and are interpreted as ‘and’, not as ‘or’).

Question # 2.

ועוד למה דחק שמואל לתרץ במה שנגע בכנפו⁵ לימא אל כל מאכל דוקא -

And additionally why did שמואל answer awkwardly that כנף בגדו does not mean a שרץ, but rather כנף בגדו means **with something that touched the שרץ, when he should have said that אל כל מאכל specifically**, meaning that the שמן (which is a רביעי) touched מאכל (making it a חמישי) and the כהנים were correct.

¹ The entire פסוק reads: וְיָשָׂא אִישׁ בְּשֹׁר קֹדֶשׁ בְּכַנְפוֹ בְּגָדוֹ וְנָגַע בְּכַנְפוֹ אֶל הַלֶּחֶם וְאֶל הַנְּזִיד וְאֶל הַיַּיִן וְאֶל שְׁמֹן וְאֶל כָּל מֵאֲכָל. חגי ב, יב in פסוק.

² This means that the שרץ was at the edge of his garment בכנפו (the בשר קדש בכנף בגדו) is referring to the שרץ [see רש"י], and he touched the שרץ which was בכנפו to the לחם. (טז, ב ד"ה בשר).

³ The נזיד (which is a שני) touched the יין, and the יין (which is a שלישי) touched either the שמן or מאכל (making them a רביעי). The כהנים responded incorrectly (according to רב) that the רביעי is not טמא.

⁴ See footnote 3. Regarding all the other foods (יין, נזיד, לחם) the ו' means ‘and’; the לחם touched the נזיד, the נזיד touched the יין, etc. why by ואל כל מאכל it means that the יין touched either the שמן or מאכל, instead of meaning (like all the others) that the יין touched the שמן and the שמן touched the מאכל?!

⁵ We are now assuming the בכנפו means the שרץ (see footnote # 2 and the following question); to say that it means something which touched his כנף is a דוחק. However to say that ואל כל מאכל דוקא, is the simple meaning! See ‘Thinking it over’.

ומפרש רבינו תם דהשרץ נגע בכנף¹¹ ונעשה ראשון והכנף אל הלחם או אל הנזיד -

And the ר"ת explained that the שרץ touch the כנף (garment), which became a ראשון, and the כנף touched either the bread or the נזיד (making them a שני) -

וחד מהנך אל היין או אל השמן הרי שלשה ואל כל מאכל הרי ארבעה -

And one of these (either the לחם or the נזיד [which are a שני]) touched either the wine or the oil which become a שלישי, and the wine or oil touched אל כל מאכל which is a רביעי -

ונקט¹² סדר כנף מאכל משקה מאכל דלא בעי למינקט שיעשה כיוצא בו¹³ -

And he mentioned this specific order of כנף, then מאכל (לחם או נזיד), then משקה (יין או שמן), and again מאכל (אל כל מאכל), for he did not want to mention that a (משקין לטמא משקין or אוכל לטמא אוכל) should make something similar to him, but rather מטמא משקה and מאכל מטמא אוכל.

ולשמואל¹⁴ דייק מדכתיב בכנפו הרי חמש -

And חמישי לשמואל infers since it says בכנפו the מאכל אל כל becomes a חמישי לטומאה.

answers question # 4. תוספות

והשתא אתי שפיר לרבינא דאמר הכא שלישי -

And now it is properly understood what רבינא answered that here (in the פסוק) it is a שלישי (טמא מת) -

שהכנף הנוגע במת נעשה אב הטומאה כדן כל¹⁵ הכלים:

For the כנף which touched the מת became an אב הטומאה like all utensils, which become an אב הטומאה if they touch a מת.

SUMMARY

According to תוספות the שרץ touched the כנף, the כנף touched either the לחם or הנזיד,¹⁶

¹¹ This is implied in the beginning of the פסוק where it states בגדו בכנף בשר קדש בשר קדש. See footnote # 2.

¹² תוספות may be answering an anticipated question; seemingly the same question on רש"י, applies to תוספות as well, for why are ונזיד and ושמן interpreted to mean 'or', and יין and כל מאכל are interpreted to mean 'and'. תוספות explains because the foods are grouped into two categories (יין ושמן) ומשקין (לחם, נזיד, כל מאכל) and the second of each group (the נזיד and the שמן) are interpreted to mean 'or'; however, the first in each group (יין and לחם) is interpreted to mean 'and'. They were purposely ordered in this fashion so we should not have a case of אוכל מטמא אוכל or מטמא משקה.

¹³ Thus question #1 is answered that ואל כל מאכל does not mean 'or', but rather 'and'; question #3 is answered, כנף does not mean שרץ, but rather a garment. תוספות answers now question # 2

¹⁴ מי כתיב ונגע כנפו, ונגע בכנפו כתיב במה שנגע בכנפו שמואל says (which is a ראשון) touched the שרץ (which became a שני) and the משקה touched either the לחם or the נזיד (which became a שלישי) who in turn touched either ושמן (which became a רביעי) which in turn touched אל כל מאכל (חמישי).

¹⁵ It is not necessary to give the answer that even אוכלין ומשקין can become an אב הטומאה to be אוכלין ומשקין for that is a חידוש.

and they in turn touched יין or שמן, who in turn touched כל מאכל (רביעי a).

THINKING IT OVER

ואל כל מאכל is asked on רש"י that שמואל should have said that it is a חמישי since ונגע בכנפו (and not 'or' to כל מאכל), instead of saying that שמואל means במה שנגע בכנפו which is a דוחק.¹⁷ However one may argue that there is an advantage in the answer that שמואל gives over the proposed answer תוספות suggests. שמואל asked a second question, what if a טמא touched בכל אלה would it become טמא and they answered correctly, yes. Presumably the term בכל אלה refers to the items enumerated in the previous פסוק, which the שרץ touched. שמואל interpreted the previous פסוק that the כנף touched something which in turn touched the לחם. However this item is not included in the פסוק explicitly, therefore we may presume that בכל אלה in the next פסוק only refers to the שמן, יין, נזיד, לחם, but not to the במה שנגע בכנפו which is not explicitly stated in the פסוק. If we assume this, it is understood why שמואל answered שנגע בכנפו, because then we understand why in the first פסוק they said טהור, since it is a חמישי (including the שנגע בכנפו), however in the second פסוק they said טמא, because the טמא touched the לחם directly, making the last item a רביעי. However if שמואל counts ואל כל מאכל as a separate item (as תוספות argues), which is explicitly stated in the פסוק and therefore included in the בכל אלה (of the second פסוק), so why is it that regarding a שרץ they said טהור because it is a חמישי, the same thing is by a טמא; it is also a חמישי if we include ואל כל מאכל as a separate item?¹⁸

¹⁶ According to רב. According to שמואל the כנף touched משקין which touched either the לחם or the נזיד, which makes the חמישי a אל כל מאכל.

¹⁷ See footnote # 5.

¹⁸ See מהרש"א